

Spotreba ako vnútorný zdroj budúceho rastu čínskej ekonomiky¹

Abstrakt: Článok sa venuje spotrebe ako vnútornému zdroju budúceho rastu čínskej ekonomiky

Kľúčové slová: Čína, hospodársky rast, domáca spotreba

JEL: G14, G21

Čínska vláda si uvedomila, že závislosť od exportu znamená príliš veľký rizikový faktor (najmä v čase finančnej krízy a zhoršovania sa makroekonomických ukazovateľov krajín) a začala smerovať svoj záujem na domácu spotrebu. Peter Staněk uvádza vo svojej knihe *Globálna kríza – hrozba alebo výzva? štyri stratégie krajín na zvýšenie národnej domácej spotreby v roku 2010* :

- Podoba americkej administratívy
- Podoba čínskej vlády
- Podoba nemeckej vlády a jej opatrení
- Podoba francúzskej stratégie, ktorú pripravujú experti okolo prezidenta Sarkozyho.“²

Všetky tieto stratégie súvisia so stimuláciou domácej spotreby a to najmä so spotrebou predmetov dlhodobej spotreby. Hlavnou podmienkou týchto stratégií je teda spotreba domáceho tovaru, nakoľko pri zvyšovaní spotreby domácich tovarov a služieb dochádza

¹ Príspevok vznikol v rámci riešeného projektu OP VaV s názvom „Vytvorenie excelentného pracoviska ekonomického výskumu pre riešenie civilizačných výziev v 21. storočí (ITMS 26240120032). Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“

² STANĚK, P. 2010. *Globálna kríza – hrozba alebo výzva?* 1. vyd. Bratislava: Elita, 2010 176 s.

k rastu HDP a pri zvyšovaní spotreby zahraničných tovarov (rast importu tovarov zo zahraničia) klesá HDP (v podmienke ceteris paribus).

Najlepšie popisuje túto situáciu výdavkový spôsob výpočtu HDP.

Vychádzame teda z rovnice :

$$HDP = C + I + G + NX$$

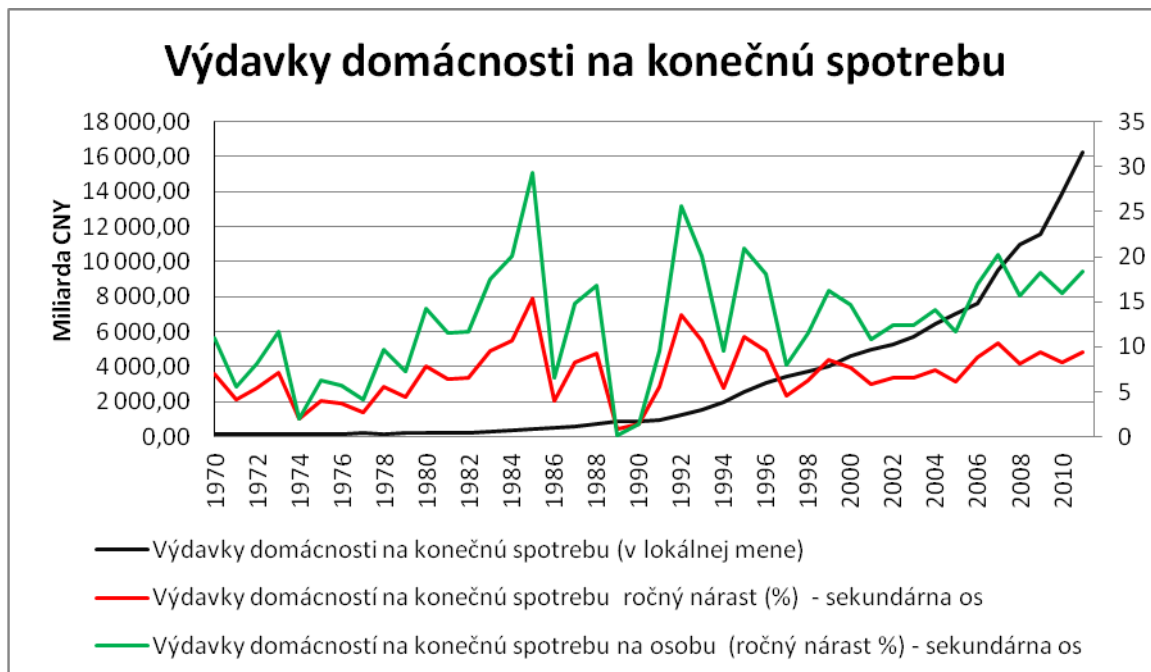
C (consumption) – spotreba domácich tovarov, $\uparrow C$ (spotreba) vyvoláva $\uparrow$ HDP (v podmienkach ceteris paribus)

NX (Net Export) - čistý export = rozdiel exportu a importu, pri zvýšení importu zahraničných tovarov dochádza k poklesu čistého exportu, ktorý znižuje HDP (v podmienkach ceteris paribus)

Podstatným determinantom domácej spotreby v prípade Číny bude bohatstvo obyvateľstva. V prípade, ak majú byť udržané výrobné kapacity najmä v oblasti spotreby obyvateľstva, musí byť podstatným spôsobom oživená spotreba a práve v tomto bode budú mať dôležitú úlohu stimulácie pomocou opatrení verejného sektora. Zmena štruktúry hospodárstva a jej čiastočné preorientovanie sa z proexportnej krajiny na krajinu využívajúcu domáce spotrebiteľské zdroje môže priniesť výhody najmä v čase globálnych nerovnováh a neistoty na trhoch. Orientácia na domácu spotrebu by však nemala pre Čínu znamenať, že sa prestane hospodársky otvárať voči iným krajinám, práve naopak. Čínska ekonomika sa stala plne integrovanou súčasťou globálnej ekonomiky a je potrebné jej neustále otváranie sa v rámci svetového obchodu. Mnohé krajiny sa spoliehajú na Čínu ako na možného záchrancu v čase finančnej krízy.

Na nasledujúcom grafe je znázornený vývoj výdavkov konečnej spotreby domácností, percentuálny ročný nárast týchto výdavkov a percentuálny nárast týchto výdavkov na jedného obyvateľa v priebehu rokov 1970 až 2010. Graf znázorňuje u všetkých sledovaných premenných, že v priebehu času dochádza k rastúcemu trendu, i keď sa vyskytujú aj obdobia, keby došlo k poklesu miery rastu premenných. Ročný nárast výdavkov domácností na konečnú spotrebu a výdavkov domácností na konečnú spotrebu na jedného obyvateľa je zachytený na sekundárnej osi, nakoľko merná veličina je percento.

Graf č. 1: Výdavky domácností na konečnú spotrebu v lokálnej mene, ich ročný percentuálny nárast a percentuálny nárast na osobu (sekundárna os v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa databázy The World Bank

Vzhľadom k predchádzajúcemu grafu sledujeme pozitívny trend v náraste výdavkov na domácu spotrebu obyvateľov. Najväčšie výkyvy konečnej spotreby na osobu boli v priebehu 80-tych rokov 20. storočia, nakoľko to bolo turbulentné obdobie pre ekonomiku Číny, keď realizovala reformy nielen hospodárstva, ale aj celej spoločnosti. Dynamický nárast výdavkov domácností na konečnú spotrebu nastal v rokoch 2008 – 2010, ktoré boli spôsobené proaktívnou menovou politikou centrálnej banky, keď podporovala úverovanie bánk a prijímala stimulačný balíček na podporu ekonomiky. Autori knihy *Čínska ekonomika: Nová dimenzia globalizácie svetového hospodárstva* Peter Baláž, Silvia Szokeová a Stanislav Zábojník uvádzajú, že jedným z významných faktorov, ktoré posilnili domácu spotrebu v rokoch 2008 – 2009 bolo výrazné zvýšenie dopytu po automobiloch a elektrických spotrebičoch, čo bolo spôsobené najmä znížením spotrebnej dane a vyrovnávacími príspevkami pre vidiecke obyvateľstvo.³ Práve zníženie spotrebnej dane a príspevky pre vidiecke obyvateľstvo sú opatrenia, ktoré uskutočnila vláda v oblasti fiškálnej politiky v čase krízy. Ďalším opatreniam vlády sa budeme venovať v samostatnej časti venovanej fiškálnej politike.

³ BALÁŽ, P., SZOKEOVÁ, S., ZÁBOJNÍK, S. 2012. *Čínska ekonomika: Nová dimenzia globalizácie svetového hospodárstva*. 1. vydanie. Bratislava : SPRINT, 2012. 86 s.

Transformácia z proexportnej ekonomiky na ekonomiku podporujúcu domácu spotrebu

Dopadom finančnej krízy na ekonomiku Číny došlo k jasnému prehodnoteniu nastavenia ekonomiky a snahy minimalizovať riziká, ktoré na Čínu v dôsledku medzinárodného ekonomického zapojenia vyplývajú. Kríza dala najavo, že čínsky nízko-nákladový proexportný zámer o ovládnutie trhov si nevšímal hrozby, ktoré naň číhali v podobe závislosti stavu hospodárstiev krajín, s ktorými má Čína úzke obchodné väzby. Otázkou zostáva aký postoj zaujme čínska vláda k podpore spotreby. Jednou z možností podpory spotreby je úzka väzba medzi spotrebou – príjmom obyvateľov a bohatstvom. Vývoj nárastu bohatstva Číny je v porovnaní so súčasnými vyspelými krajinami ako Nemecko, Francúzsko či Taliansko podstatne odlišný. Doteraz väčšina spoločenského bohatstva najmä v európskych krajinách bola v minulom storočí (približne do 60.rokov) podporovaná na princípe využívania kolónií, získavania prebytku z nadhodnoty z týchto kolónií a na celkovom raste týchto krajín. ⁴V prípade Číny vidíme jasný rozdiel, nakoľko Číňania zbohatli nie na využívaní svojich kolónií, ale na vlastnom hospodárskom raste a to aj prostredníctvom exportu svojej produkcie do zahraničia a najmä USA.

Podpora domácej spotreby ako reakcia na dopad finančnej krízy

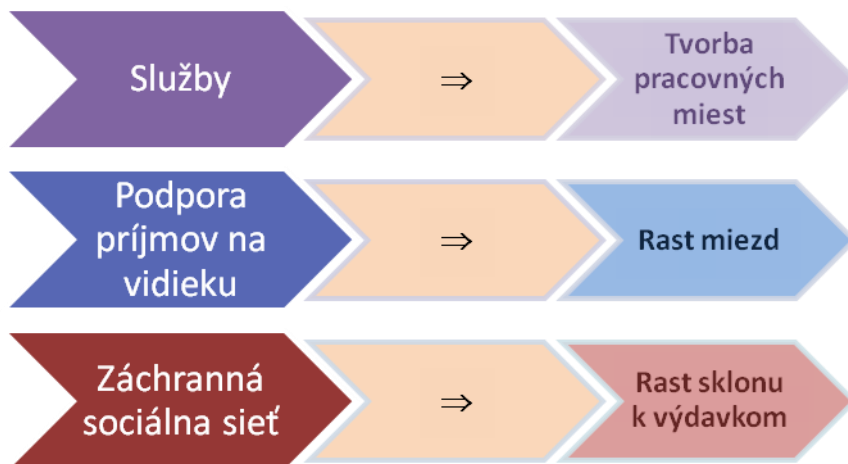
Čínska vláda si dala za cieľ podporu spotreby aj vo svojom poslednom 5-ročnom pláne prijatom pre roky 2011-2015. Ako uviedol Stephen S.Roach z *Morgan Stanley* v správe China's 12th Five –Year Plan: Strategy vs.Tactics jedným z prioritných cieľov Číny je v nasledujúcich piatich rokoch podpora domácej spotreby : „*Základný cieľ je jasný: Hlavný posun od vývozu a investícií vedie dynamicky k novému návodu, ktorý čerpá podporu rastu prostredníctvom vnútornej súkromnej spotreby.*“⁵ Podpora domácej spotreby by mala byť založená aj na raste bohatstva obyvateľstva a najmä jeho rovnomernom rozdelení medzi mestskými a vidieckymi oblasťami. Čína si dala v programe budúceho ekonomického rozvoja podporu urbanizácie krajiny, ktorá by v konečnom dôsledku mala dopomôcť zmierniť rozdiely medzi bohatým mestským a chudobným vidieckym obyvateľstvom.⁶

⁴ STANĚK,P.2010. *Globálna kríza – hrozba alebo výzva?*.203 s.

⁵ ROACH,S.S.,China's12th Five-Year Plan: Strategy vs.Tactics. In *Morgan Stanley*

⁶ SITA.Čína stavia na podpore spotreby obyvateľov. In *O peniazoch*.

Tabuľka č.3. : Pro-spotrebiteľský rámec v poradí 12-teho päťročného strategického plánu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa správy *China`s12th Five-Year Plan: Strategy vs.Tactics* autora S.S.ROACHA z Morgan Stanley

Orientácia na služby predstavuje ďalší medzistupeň rozvoja čínskej ekonomiky, najmä v čase, keď má priemyselná výroba ničivé dôsledky na environmentálny stav krajiny. Podporou príjmov na vidieku sa vláda snaží o vyrovnanie markantných rozdielov v mzdách a bohatstve vidieckeho a mestského obyvateľstva. Tretím bodom je záchranná sociálna sieť, prostredníctvom ktorej chce Komunistická strana podporiť sklon k výdavkom.

Očakávame, že Čína nebude stavať svoju ekonomiku v budúcnosti len na proexportnej aktivite domácich podnikov, ale taktiež na podpore domácej spotreby. Ekonomika by mala v budúcej pokrízovej etape prosperovať z nárastu strednej triedy obyvateľstva, avšak vláda bude potrebovať riešiť nerovnosť medzi bohatým mestským obyvateľstvom a chudobným vidieckym obyvateľstvom.